

УДК 72.01 + 711.4 + 378.4:159.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.15>

ЗАСТОСУВАННЯ ATTENTION RESTORATION THEORY (ART) У ПЛАНУВАЛЬНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КАМПУСІВ

Левик Анастасія Василівна

аспірантка кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв,
Національна академія образотворчого мистецтва
і архітектури, Київ, Україна,

e-mail: Anastasiia.Levyk@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0003-1386-4687

Анотація. У статті розглянуто можливості застосування теорії відновлення уваги (Attention Restoration Theory, ART) у процесі архітектурного й ландшафтного планування забудови університетських кампусів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю створення освітнього простору, що підтримує психоемоційне здоров'я студентів, знижує рівень ментальної втоми та сприяє підвищенню академічної мотивації.

Мета. Метою дослідження є розроблення структурованої функціонально-просторової моделі університетського середовища з інтеграцією психологічних, екологічних, архітектурних і освітніх компонентів.

Методологія. Методологічною основою є аналіз літературних джерел, компонування структурних блоків парадигми просторового розвитку закладу вищої освіти, а також компаративне дослідження прикладів архітектури українських університетів.

Результати. Результатом є створення моделі функціонально-планувальної організації забудови університетських кампусів на основі Attention Restoration Theory, що враховує чотири ключові складники: «бути осторонь», «розширення», «привабливість» і «адаптивність». Запропоновано структурні й інструментальні рішення для впровадження Attention Restoration Theory у практику просторового планування вищої освіти України. Концепція застосування Attention Restoration Theory (ART) в архітектурно-планувальній організації університетських кампусів ґрунтується на ідеї, що університетський простір має не лише забезпечувати функціональні потреби навчального процесу, а й бути середовищем ментального відновлення, стимулювання природної уваги, зниження тривожності. Основою концепції є впровадження положень Attention Restoration Theory (ART) в архітектурно-планувальній організації університетських кампусів відповідно до принципів сталого розвитку, ергономіки, біофільного підходу та педагогічної ефективності. Attention Restoration Theory пропонує концепцію університетського простору не лише як інфраструктури, а як середовища, що підтримує ментальне благополуччя, зменшує втому і стимулює навчальну мотивацію. Результати можуть бути використані в розробленні архітектурних концепцій забудови університетських кампусів і стратегій розвитку закладів вищої освіти.

Наукова новизна. Досліджено вплив теорії відновлення уваги (Attention Restoration Theory, ART) на формування архітектури університетів.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані в дипломному проектуванні архітектурних комплексів університетів, в архітектурно-проектній діяльності.

Ключові слова: архітектура, забудова, архітектурно-планувальна організація, функціональна організація, університетський кампус, Attention Restoration Theory, ландшафтне середовище, ментальне здоров'я, навчальна мотивація.

ВСТУП

У контексті трансформації вищої освіти в Україні особливої значущості набуває проблема створення комфортного, інклюзивного та психоемоційно безпечного університетського середовища. Після пандемічних і воєнних викликів українські заклади вищої освіти стикаються з необхідністю не лише відновлення інфраструктури, але й переосмислення її як фактору, що прямо впливає на ментальне здоров'я, мотивацію до навчання, когнітивну продуктивність і соціальну згуртованість студентської спільноти.

Традиційні підходи до планування університетських кампусів часто ігнорують роль простору як інструменту відновлення уваги та психічного ресурсу. У цьому контексті особливу актуальність має застосування Attention Restoration Theory (далі – ART) – наукової концепції, яка пояснює механізми відновлення когнітивної функції людини завдяки взаємодії із природно орієнтованим середовищем.

Інтеграція ART у проектування освітнього простору університетів відкриває нові можливості для поєднання архітектурної, психологічної, екологічної та освітньої парадигм. Це особливо актуально для українських університетів, які перебувають на етапі пошуку нових стратегій розвитку, просторового оновлення та формування освітнього середовища XXI століття.

Розвиток сучасного університетського середовища потребує поєднання архітектурної виразності із психологічним і екологічним комфортом. Серед актуальних проблем освітньої інфраструктури такі: нестача зон відпочинку, перевантаження сенсорного середовища, відсутність природного озеленення. Одним з науково обґрунтованих підходів до формування сприятливого простору є Attention Restoration Theory (ART), розроблена американськими дослідниками Рейчел і Стівеном Капланами. Вона пояснює, як взаємодія із природою допомагає людині відновити втомлену увагу. Принципи ART можуть бути застосовані під час проектування забудови університетів, включно із зеленими зонами, двориками, переходами між корпусами. ART пропонує науково обґрунтований підхід до проектування таких просторів, здатних відновлювати когнітивні ресурси користувачів [19].

ART – це теорія, яка допомагає зрозуміти, як умови середовища допомагають людині відновити внутрішні ресурси, як саме простір може впливати на відновлення уваги та психологічний стан. Її положення прості, але ефективні, і можуть бути застосовані в оновленні

або проектуванні університетських кампусів. Якщо середовище буде зручним, зеленим, зрозумілим і приємним – це допоможе студентам навчатися з більшим задоволенням і результатом.

Дослідники виділяють чотири головні характеристики такого простору: 1. Бути осторонь (Being Away): характеризує простір, що знімає втому. 2. Відчуття простору (Extent): характеризує простір, який є логічно організований і відкритий. 3. Привабливість (Fascination): характеризує простір, елементи якого природним чином привертають увагу. 4. Відповідність (Compatibility): характеризує простір, який є зручним, зрозумілим і викликає бажання перебувати в ньому.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У світовій практиці теорія ART активно застосовується в урбаністиці та дизайні навчального середовища (М.Г. Берман, Дж. Джонідес, С. Каплан [17], Дж.А. Хіпп, Г.Б. Гульваді, С. Алвес, С. Секейра [18], Р. Каплан, С. Каплан, Р. Райан [19], Д.Г. Пірсон, Т. Крейг [20]). Проте інтеграція теорії ART у просторову політику університетів ще не сформована як системна практика. Психологічні аспекти розвитку особистості серед українських дослідників висвітлювалися у працях Ю.Б. Максименко та Л.О. Матохнюк [8], В.П. Тименко й А.І. Бровченко [13]. Проблемам архітектури присвячені праці таких українських науковців, як М.В. Бевз [1], О.С. Слєпцов [9], Г.Н. Ушаков [15], Б.С. Черкес і С.М. Лінда [16]. Питання організації архітектурного простору порушували: А.В. Степанюк і Р.В. Кюнцлі [12], Г.Н. Ушаков [14]. Загалом в Україні проблему формування і розвитку архітектури ЗВО вивчали такі науковці, як Г.Л. Ковальська [2–5], Л.М. Ковальський [5], Д.Р. Левченко [6–7], П.А. Солобай [10–11].

МЕТА

Метою дослідження є розроблення моделі організації планувальної структури університетських кампусів з використанням теоретичних принципів теорії ART.

Завдання: узагальнити концепцію ART та її застосування до освітнього середовища; виокремити просторові відповідники компонентів ART; визначити інструменти її впровадження в архітектурну практику.

Методологія дослідження. У межах дослідження використано міждисциплінарний підхід. Здійснено системний аналіз теоретичних джерел [8; 13; 17–20], компаративний аналіз українських кейсів [1; 2–5; 9; 12; 14–16], а також метод структурування – для формування узагальненої просторової моделі.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Компоненти Attention Restoration Theory та їх просторове тлумачення.

Основною метою теорії ART є створення середовища та просторів, що здатні забезпечити відновлення енергії, створити умови покращення психологічного стану людини, яка перебуває у процесі роботи або навчання. Є чотири основних положення формування відповідного простору.

Перше – “Being Away”. «Бути осторонь» – це положення закликає формувати різні середовища розвантажування поруч з місцем утоми. Це середовище, яке дозволить людині вийти з контексту перевантаження (навчального, соціального, інформативного). Щодо структури університетських кампусів можна стверджувати, що є необхідність біля точок утоми, а саме біля навчальних корпусів і лабораторій, розташовувати інші функціональні зони: культурні, спортивні, зони проживання, зелені буферні зони, внутрішні дворики, простори для усамітнення та інші. Наприклад, у Національному університеті біоресурсів і природокористування України створено умови для відпочинку серед лісопаркової зони, що виконує функцію психологічного віддалення від академічної напруги. Р. Каплан, С. Каплан, Р. Райан зазначають, що навіть візуальний контакт із природою (через вікно) має ефект відновлення [19].

Друге – “Extent”. «Відчуття» – це положення закликає організовувати спеціальні просторові ділянки, що дозволяють розуму «розгорнутися». ART підкреслює важливість безперервності середовища та логіки його побудови. Це можуть бути алеї, відкриті маршрути, перспективи. У кампусі Львівської політехніки алеї між корпусами та внутрішні дворики із глибокими перспективами сприяють відчуттю розширення. Р. Каплан,

С. Каплан, Р. Райан зазначають, що ландшафт повинен «мати масштаб» і «стимулювати дослідження» [19].

Третє – “Fascination”. «Привабливість» – це положення теорії спонукає формувати простір більш природно, без зайвих акцентів, який захоплює увагу без зусиль. Це може бути краса природи, використання озеленення на фасадах, покрівлях. У Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова, де впроваджують елементи вертикального озеленення, учасники зауважують, що зелені акценти на фасадах зменшують втому. За М.Г. Берман, Дж. Джонідес, С. Каплан, природа активізує мимовільну увагу, яка, на відміну від вольової, не виснажує психіку [17].

Четверте – “Compatibility”. «Відповідність» – положення теорії, згідно з яким треба проектувати простір зручним, безпечним, зрозумілим, дозволяти гнучке використання, відповідним очікуванням і потребам користувача. У Києво-Могилянській академії, наприклад, створено гібридні простори, які можна використовувати як для індивідуальної роботи, так і для зустрічей. Д.Г. Пірсон і Т. Крейг підкреслюють, що комфорт і адаптивність середовища – важливі передумови для ментального відновлення [20].

Системна структура просторового середовища за ART. Середовище університетського кампусу в цій концепції розглядається як складна багаторівнева система, у якій кожен компонент має взаємодіяти з іншими, формувати цілісне середовище. Основою цієї системи є чотири взаємопов’язані аспекти формування простору, вільного від забудови:

Архітектурно-планувальний аспект – передбачає мікрозонування території (зони навчання, відпочинку, комунікації), формування комфортних маршрутів, забезпечення

Таблиця 1
Просторові відповідники основних компонентів ART та їхній психоемоційний вплив

Компонент ART	Просторовий еквівалент	Мета та дія	Психоемоційний ефект
Being Away	Змішані функціональні зони, зелені буферні зони, внутрішні дворики, зони тиші, внутрішні сади.	Створення умов для психологічного віддалення від перевантаження.	Психологічне віддалення, зняття ментального навантаження.
Extent	Алеї з перспективою, відкриті простори, візуальна безперервність, логічні маршрути.	Відчуття просторової глибини, орієнтування, безперервність.	Просторове розширення, орієнтація, стимулювання пізнавальної активності.
Fascination	Природні елементи, вода, артінсталяції, світло, запахи.	Природне переключення уваги, зменшення втоми.	Природне привернення уваги, зниження рівня стресу.
Compatibility	Гібридні простори, ергономіка, гнучкі зони, безпека, інклюзивність.	Зручність, безпечність, відповідність сценаріям використання.	Комфорт, безпека, відповідність потребам користувачів.

акустичного комфорту та зорового контакту із природним середовищем. Простір має бути інтуїтивно зрозумілим, доступним і ергономічним.

Психоемоційний аспект – орієнтований на зниження рівня психічного напруження та відновлення уваги. Передбачає використання кольорових рішень із заспокійливим ефектом, природних текстур, м'якого світла, а також озеленення, артінтервенції, інсталяції, які формують середовище емоційного комфорту.

Екологічний аспект – базується на принципах біофільного дизайну, екосистемного підходу до озеленення, застосування методів сталого ландшафтного менеджменту. Містить рішення на кшталт зелених дахів, дощових садів, біорозмаїття, збирання та повторного використання водних ресурсів.

Навчальний аспект – передбачає створення гнучких, технологічно оснащених і комфортних просторів для індивідуальної та колективної навчальної діяльності. Сюди входять відкриті класи (open-air), коворкінги, мультимедійні зони, адаптовані для різних освітніх сценаріїв. Пріоритет – поєднання функціональності із психоемоційною підтримкою користувача, мікрозонування, маршрути, акустичний комфорт, візуальний контакт із природою.

У контексті українських університетів ця концепція є особливо актуальною. Вона враховує потребу у відновленні просторової ідентичності ЗВО, а також адаптацію до викликів воєнного часу: тимчасові переміщення студентів, пошкодження інфраструктури, потребу в мобільних і безпечних просторах. Окремо варто зазначити відповідність концепції ART загальнодержавному курсу на енергоефективність, сталий розвиток і участь молоді в ухваленні рішень щодо освітньої політики.

Практична реалізація дозволяє сформувати нове покоління кампусів, які поєднують фізичну і цифрову доступність, функціональну гнучкість, естетичну виразність і психологічну підтримку. Такий підхід сприяє не лише підвищенню якості навчання, але й формуванню академічної культури співпраці, довіри та взаємної відповідальності між усіма учасниками освітнього процесу. Водночас вона враховує українські контексти: потребу у відновленні просторової ідентичності ЗВО, адаптацію до наслідків воєнної агресії, тенденції до енергоефективності й участі користувачів. Практична реалізація ART дозволить формувати кампуси нового покоління – гнучкі, гуманні, адаптивні.

Результати дослідження дозволяють запропонувати теоретико-практичну модель,

яка передбачає адаптацію компонентів ART до основних типів університетського простору.

Розглянуто й узагальнено досвід будівництва університетів в Україні, розроблено модель, яка відображає систему зв'язків основних функціональних зон: адміністративної, навчальної, житлової, спортивної та рекреаційної (рис. 1). На зміну раніше сформованій моделі (рис. 1) автором запропонована нова модель, яка ґрунтується на чотирьох компонентах ART (рис. 2): 1. Being Away (бути осторонь) – означає постійну зміну й чергування різних функціональних зон, що має сприяти меншій утомлюваності в навчальній зоні. На відміну від практики групування зони в один єдиний і неподільний блок, у розробленій автором моделі проілюстровано інтеграцію основних функціональних зон у межах університетського кампуса. Extent (розширення) – це пішохідні доріжки, транзитні зони, проміжки між корпусами, відкриті майданчики кампусу, де можна відпочити та переміститись до інших зон, які на схемі позначені сірими стрілками. Fascination (привабливість) – здатність простору акцентувати на собі увагу без докладання надмірних зусиль, де архітектурно-планувальна організація сприяє зменшенню рівня втоми. Compatibility (відповідність) – це здатність архітектурного середовища задовольняти базові потреби людини, яка орієнтована на цільову аудиторію університетського кампусу – студентів, викладачів і співробітників, що забезпечується відповідним функціональним зонуванням. Автором запропонована теоретико-практична модель впровадження ART у просторове планування територій університетських кампусів України (рис. 2).

Модель може слугувати основою для формулювання технічних завдань на проектування, створення рекомендацій для архітекторів, а також орієнтиром для освітніх установ, які планують оновлення свого середовища.

1. Модель базується на міждисциплінарному підході, який трактує університетський простір не лише як фізичне середовище освітньої діяльності, а і як фактор підтримки психоемоційного здоров'я та підвищення академічної ефективності. Теоретичну основу моделі становить Attention Restoration Theory (R. Kaplan & S. Kaplan), яка пояснює механізми відновлення уваги через інтеграцію природоорієнтованих елементів середовища.

Методологічна основа включає такі напрями: архітектурно-ландшафтне планування; психоемоційне благополуччя; біофільний дизайн; інклюзивність та сталість, просторові відповідники компонентів ART (табл. 1). Реалізація моделі здійснюється

Рис. 1. Наявна модель функціонального зонування кампусу (схема автора)

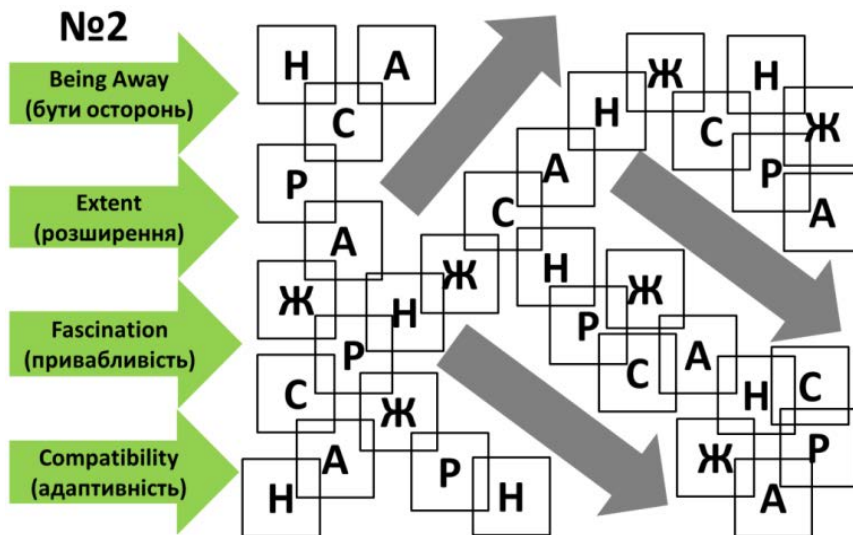

Рис. 2. Запропонована модель функціонально-планувальної організації університетського кампусу з використанням компонентів ART (схема автора)

через чотири аспекти: архітектурно-просторовий аспект (мікрозонування, акустичний захист, візуальний контакт із природою); психоемоційний аспект (кольорові рішення, текстури, артементи, освітлення); екологічний аспект (біофільний дизайн, управління водними ресурсами, підтримка біорозмаїття); навчальний аспект (відкриті та мультимедійні аудиторії, гнучкі простори).

Отже, запропонована модель дозволяє сформувати комплексне бачення університетського середовища як фактору забезпечення ефективності навчального процесу, психоемоційного здоров'я та екологічної стійкості.

ВИСНОВКИ

Застосування Attention Restoration Theory (ART) у плануванні територій університетських кампусів забезпечує формування багатофункціонального, ментально комфортного та сталого освітнього середовища. Інтеграція компонентів ART – як-от «бути осторонь», «розширення», «привабливість» і «адаптивність» – у просторове рішення університетів сприяє відновленню когнітивних ресурсів, підвищенню концентрації уваги, зменшенню емоційного вигорання та загальному покращенню психоемоційного стану студентської спільноти.

Розроблена в межах дослідження модель функціонально-планувальної організації університетських кампусів з використанням положень теорії Attention Restoration Theory (ART) може бути адаптована до стратегій просторового розвитку ЗВО, використана під

час реконструкції або проектування нових об'єктів, а також інтегрована в освітньо-професійні програми. Це створює передумови для формування нової парадигми університетських просторів, зорієнтованої на добробут, сталий розвиток і когнітивну ефективність, підвищення академічної ефективності, ментального благополуччя та соціальної взаємодії студентської спільноти. Запропонована модель може стати підґрунтям для розроблення стратегій просторового розвитку, проєктів реконструкції та створення нових освітніх локацій у закладах вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Бевз М.В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст (на прикладі Західної України) : автореф. дис. ... докт. арх. : 18.00.01. Харків, 2004. 32 с.
- [2] Ковальська Г.Л. Архітектурне проектування навчальних закладів : навчальний посібник. КНУБА. Київ, 2010. 152 с.
- [3] Ковальська Г.Л. Принципи та методи оптимізації функціонально-планувального розвитку вищих навчальних закладів в існуючій міській забудові : дис. ... канд. арх. : 18.00.02. Київ, 2002. 167 с. С. 156–164.
- [4] Ковальська Г.Л. Територіально-просторовий розвиток мережі навчальних закладів в умовах обмежених земельних ресурсів. Ресурсозберігаючі технології у проектуванні, землевпорядкуванні та будівництві : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Кременчук : КрНУ, 2019. С. 113–116. URL: http://www.kdu.edu.ua/conf_gzk/materials2019.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
- [5] Ковальський Л.М., Ковальська Г.Л. Архітектура вищих навчальних закладів. Університети

3-го тисячоліття / за заг. ред. Л.М. Ковальського. Київ : Основа, 2011. 255 с.

[6] Левченко Д.Р. Завдання розвитку вузівських комплексів у структурі міста Харкова. *Архітектурний вісник Київського національного університету будівництва і архітектури*. 2018. Вип. 14–15. С. 427–433. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/4749/37.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 27.11.2022).

[7] Левченко Д.Р. Принципи містобудівного розвитку комплексів закладів вищої освіти у структурі сучасного міста (на прикладі міста Харкова) : дис. ... канд. арх. : 18.00.04. Харків, 2018. 214 с.

[8] Максименко Ю.Б., Матюхнюк Л.О. Концептуальна модель інформаційної компетентності особистості. *Психологія і суспільство*. 2020. № 3. С. 82–103.

[9] Слепцов О.С. Реконструкція громадських будівель і комплексів : підручник для студентів навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки «Архітектура». Київ : ВД «А + С», 2018. 272 с.

[10] Солобай П.А. Структурно-функціональне й композиційне моделювання навчальних комплексів (на прикладі університету) : автореф. дис. ... канд. арх. : 18.00.01. Харків, 2001. 17 с.

[11] Солобай П.А. Типологічні основи формування архітектури вищих навчальних комплексів : дис. ... докт. арх. : 18.00.02. Київ, 2012. 368 с. С. 351–368.

[12] Степанюк А.В., Кюнцлі Р.В. Просторове планування територій як новий вид містобудівної діяльності. Проблеми та перспективи. *Архітектурний вісник Київського національного університету будівництва і архітектури*. 2021. № 22–23. С. 95–101. DOI: 10.32347/2519-8661.2021.22-23.95-101.

[13] Тименко В.П., Бровченко А.І. Розвиток проектно-творчої обдарованості єства в системі української дизайн-освіти. *Освіта і розвитку обдарованої особистості*. 2022. № 2 (85). С. 13–21. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20407> (дата звернення: 25.03.2025).

[14] Ушаков Г.Н. Розвиток форм громадського простору в сучасному місті. *Сучасна архітектурна освіта. Містобудування: Естетика хаосу та порядку* : матеріали X Всеукраїнської наукової конференції. Київ : КНУБА, 2019. С. 98–100. URL: <http://library.knuba.edu.ua/node/51>.

[15] Ушаков Г.Н. Складна та розгалужена форма будівлі як шлях до потужних якостей структури простору. *Архітектурний вісник Київського національного університету будівництва і архітектури* / відповід. ред. П.М. Куліков. Київ : КНУБА, 2014. Вип. 3. С.119–125.

[16] Черкес Б.С., Лінда С.М. Архітектура сучасності. Остання третина XX – поч. XXI ст. : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. 384 с.

[17] Berman M.G., Jonides J., Kaplan S. The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*. 2008. Vol. 19. № 12. P. 1207–1212.

[18] Hipp J.A., Gulwadi G.B., Alves S., Sequeira S. The Relationship Between Perceived Greenness

and Perceived Restorativeness of University Campuses and Student-Reported Quality of Life. *Environment and Behavior*. 2016. Vol. 48 (10). P. 1292–1308.

[19] Kaplan R., Kaplan S., Ryan R. With People in Mind: Design and Management of Everyday Nature. Washington. DC : Island Press, 1998. 240 p.

[20] Pearson D.G., Craig T. The great outdoors? Exploring the mental health benefits of natural environments. *Frontiers in Psychology*. 2014. Vol. 5. DOI: 10.3389/fpsyg.2014.01178.

REFERENCES

[1] Bevez, M. (2004). Metodolohichni osnovy zberezhenia ta reheneratsii zapovidnykh arkhitekturykh kompleksiv istorichnykh mist [Methodological foundations of the preservation and regeneration of protected architectural complexes of historical cities]. *Extanede abstract of Docto's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

[2] Kovalska, H. (2010). *Arkhitektorne proektuvannia navchalnykh zakladiv: navch. posib. [Architectural design of educational institutions: a textbook]*. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

[3] Kovalska, H. (2002). Pryntsypy ta metody optymizatsii funktsionalno-planuvalnoho rozvytku vyshchykh navchalnykh zakladiv v isnuichii miskii zabudovi [Principles and methods of optimizing the functional and planning development of higher educational institutions in existing urban development]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

[4] Kovalska, H. (2019). Terytorialno-prostorovyi rozvytok merezhi navchalnykh zakladiv v umovakh obmezhenykh zemelnykh resursiv [Territorial and spatial development of a network of educational institutions in conditions of limited land resources]. *Mizhnarodna nauково-praktychna internet-konferentsiia "Resursozberihaiuchi tekhnolohii v proektuvanni, zemleporiadkuvanni ta budivnytvi": materialy konf. – International scientific and practical Internet conference "Resource-saving technologies in design, land management and construction". Conference materials*, m. Kremenchuk. Kremenchuk. 113–116. Retrieved from: http://www.kdu.edu.ua/conf_gzk/materials2019.pdf (data zvernennia: 20.01.2025) [in Ukrainian].

[5] Kovalskyi, L., & Kovalska, H. (2011). *Arkhitektura vyshchykh navchalnykh zakladiv. Universytety 3-ho tysiacholittia [Architecture of higher education institutions. Universities of the 3rd millennium]*. Kyiv: Osнова [in Ukrainian].

[6] Levchenko, D. (2018). Zavadannia rozvytku vuzivskykh kompleksiv v strukturi mista Kharkova [Tasks of development of university complexes in the structure of the city of Kharkiv]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA: tekhn. zbirnyk – Architectural Bulletin of the KNUBA: scientific and technical collection*. Kyiv: KNUBA, (14–15), 427–433. Retrieved from: <https://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/4749/37.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (data zvernennia: 26.07.2025) [in Ukrainian].

[7] Levchenko, D. (2018). Pryntsypy mistobudivnoho rozvytku kompleksiv zakladiv vyshchoi osvity v strukturi suchasnoho mista (na prykladi mista Kharkova) [Principles of urban development of complexes of higher education institutions in the structure of a

modern city (using the example of the city of Kharkiv). *Candidate's thesis*. KhNUMH im. O.M. Beketova [in Ukrainian].

[8] Maksymenko, Yu., Matokhniuk, L. (2020). Kontseptualna model informatsiinoi kompetentnosti osobystosti [Conceptual model of individual information competence]. *Psykhologhiia i suspilstvo – Psychology and society*. № 3. 82–103 [in Ukrainian].

[9] Slietsov, O. (2018). *Rekonstruktsiia hromadskykh budivel i kompleksiv [Reconstruction of public buildings and complexes]* Pidruch. dla studentiv navch. zakl., yaki navchaiutsia za napriamom pidhotov. "Arkhitektura". Kyiv: Vyd. dim "A+S" [in Ukrainian].

[10] Solobai, P. (2001). Strukturno-funktsionalne y kompozytsiine modeliuвання navchalnykh kompleksiv (na prykladi universytetu) [Structural-functional and compositional modeling of educational complexes (using the example of a university)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

[11] Solobai, P. (2012). Typolohichni osnovy formuvannya arkhitektury vyshchykh navchalnykh kompleksiv [Typological foundations of the formation of the architecture of higher educational complexes]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

[12] Stepaniuk, A., & Kiuntsli, R. (2021). Prostorove planuvannya terytorii yak novyi vyd mistobudivnoi diialnosti. Problemy ta perspektyvy. [Spatial planning of territories as a new type of urban planning activity. Problems and prospects]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA – Architectural Bulletin of the KNUBA*, № № 22–23. 95–101. DOI: 10.32347/2519-8661.2021.22-23.95-101 [in Ukrainian].

[13] Tymenko, V., & Brovchenko, A. (2022). Rozvytok proiektno-tvorchoi obdarovanosti yestva u systemi ukrainskoi dyzain-osvity [Development of design and creative talents in the Ukrainian design education system]. *Osvita i rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted individual*. № 2 (85). 13–21. Retrieved from: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/20407> (data zvernennia: 01.05.2025) [in Ukrainian].

[14] Ushakov, H. (2019). Rozvytok form hromadskoho prostoru u suchasnomu misti [Development of forms of public space in the modern city]. "Suchasna arkhitekturna osvita. Mistobuduvannia: Estetyka khaosu ta poriadku": Materialy X Vseukr. nauk. konf. – Materials of the 10th All-Ukrainian Scientific Conference "Modern Architectural Education. Urban Planning: Aesthetics of Chaos and Order". Kyiv: KNUBA. 98–100. Retrieved from: <http://library.knuba.edu.ua/node/51> (data zvernennia: 01.05.2025) [in Ukrainian].

[15] Ushakov, H. (2014). Skladna ta rozghaluzhena forma budivli yak shliakh do potuzhnykh yakosti struktury prostoru [The complex and branched form of the building as a path to the powerful qualities of the structure of space]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA: nauk.-vyrob. zbirnyk – Architectural Bulletin of the KNUBA: Scientific and production collection*. № 3. 119–125 [in Ukrainian].

[16] Cherkes, B., & Linda, S. (2010). *Arkhitektura suchasnosti. Ostannia tretyna XX – poch. XXI st. Navch. Posibnyk [Architecture of the present day. The last third of the 20th – the beginning of the 21st centuries: Textbook]*. Lviv: Lviv. politekhniki [in Ukrainian].

[17] Berman, M., Jonides, J., & Kaplan, S. (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science*. Vol. 19, № 12. 1207–1212 [in English].

[18] Hipp, J., Gulwadi, G., Alves, S., & Sequeira, S. (2016). The Relationship Between Perceived Greenness and Perceived Restorativeness of University Campuses and Student-Reported Quality of Life. *Environment and Behavior*. Vol. 48 (10). 1292–1308 [in English].

[19] Kaplan, R., Kaplan, S., & Ryan, R. (1998). With People in Mind: Design and Management of Everyday Nature. *Washington, DC: Island Press* [in English].

[20] Pearson, D., & Craig, T. (2014). The great outdoors? Exploring the mental health benefits of natural environments. *Frontiers in Psychology*. Vol. 5. DOI: 10.3389/fpsyg.2014.01178 [in English].

ABSTRACT

Levyk A. Application of Attention Restoration Theory (ART) in the planning organization of university campuses.

The article considers the possibilities of applying the Attention Restoration Theory (ART) in the process of architectural and landscape planning of university campuses. The relevance of the study is due to the need to create an educational space that supports the psycho-emotional health of students, reduces the level of mental fatigue and helps to increase academic motivation.

Purpose. *The purpose of the study is to develop a structured functional-spatial model of the university environment with the integration of psychological, environmental, architectural and educational components.*

Methodology. *The methodological basis is the analysis of literary sources, the layout of the structural blocks of the paradigm of spatial development of HEIs, as well as a comparative study of examples of architecture of Ukrainian universities.*

Results. *The result is the creation of a model of functional-planning organization of university campuses based on ART, which takes into account four key components: "being apart", "expansion", "attractiveness" and "adaptability". Structural and instrumental solutions for the implementation of ART in the practice of spatial planning of higher education in Ukraine are proposed. The concept of applying Attention*

Restoration Theory (ART) in the architectural and planning organization of university campuses is based on the idea that university space should not only provide the functional needs of the educational process, but also be an environment of mental restoration, stimulation of natural attention, and reduction of anxiety. The basis of the concept is the integration of the provisions of Attention Restoration Theory (ART) in the architectural and planning organization of university campuses in accordance with the principles of sustainable development, ergonomics, a biophilic approach, and pedagogical efficiency. ART offers the concept of university space not only as infrastructure, but as an environment that supports mental well-being, reduces fatigue, and stimulates learning motivation. The results can be used in the development of architectural concepts for the development of university campuses and strategies for the development of HEIs.

Scientific novelty. *The influence of Attention Restoration Theory (ART) on the formation of university architecture has been studied.*

Practical relevance. *The results of the study can be used in the diploma design of architectural complexes of universities, in architectural and design activities.*

Keywords: *architecture, development, architectural and planning organization, functional organization, university campus, Attention Restoration Theory, landscape environment, mental health, educational motivation.*

AUTHOR'S NOTE:

Levyk Anastasia, *Postgraduate Student at the Department of Theory, History of Architecture and Synthesis of Arts, National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, Ukraine, e-mail: Anastasiia.Levyk@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0003-1386-4687.*

Стаття подана до редакції 29.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 27.08.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.